

Att göra kurator

Recenserad bok: Kurator inom hälso- och sjukvård (upplaga 3)

Författare: Annika Lundin, Inger Benkel, Gerd de Neergaard, Britt-Marie Johansson och Charlotta Öhrling

Förlag: Studentlitteratur, Lund, 2019

Redan för hundra år sedan identifierade socialarbetaren Mary Richmond områden av betydelse för förändring och som var tillgängliga för klienten/patienten och socialarbetaren: individens resurser, resurser inom det egna hushållet, i det sociala nätverket, i grannskapet/närområdet samt hos frivilligorganisationer och myndighetsförvaltningar. Richmond poängterade även insatser som byggde på empowerment och det som idag benämns som strengths' based eller styrkemodellen. Samma helhetsperspektiv är fortsatt kärnan i det sociala och psykosociala arbetet, inte minst i hälso- och sjukvården, och dessa mål har under flera generationer vidmakthållits och utvecklats av personer verksamma inom socialt arbete i den medicinska kontexten. I boken *Kurator inom hälso- och sjukvård*, som har kommit i en ny och omarbetad upplaga, lyfts tre mål fram som kärnan i detta uppdrag, områden som väl överensstämmer med Mary Richmonds beskrivning. Det psykosociala arbetet innebär att kuratorn arbetar med att stärka individens möjligheter att hantera påfrestningar, att stödja patienten i kontakter med myndigheter samt att verka för samhällsliga förändringar. Boken, författad av fem socionomer, bygger således vidare på en långvarig tradition som sträcker sig ända från Richmonds bok *Social Diagnosis* från 1917.

Redan i presentationen av författarna kan man ana den bredd som karakteriserar kuratorns funktion inom hälso- och sjukvården då författarna bygger sin kunskap på en lång och gedigen gemensam erfarenhet av kuratorsarbete inom ett flertal olika kliniska områden som till exempel primärvård, psykiatri, geriatrik, palliativ vård, kvinno- och neurosjukvård. De har arbetat med ledarskap, utbildning och forskning och även dessa perspektiv bidrar till ett väl förankrat kunnande inom det komplexa sociala och psykosociala arbetet inom hälso- och sjukvård.

Upprinnelsen till boken var en kunskapsutbytesdag för kuratorer 2002 då ett antal föreläsare presenterade sitt arbete inom olika kliniska områden. Som en efterreflektion omkring detta kunskapsbyggande framkom att det saknades en bok med specifikt fokus på kuratorsarbetet inom hälso- och sjukvård. Denna brist, det vill säga läroböcker om kuratorsarbetet, har även med tydlighet framkommit under Lunds universitetets arbete med att skapa hälso- och sjukvårdskuratorsprogrammet, ett program som tillkom som ett krav i samband med att legitimation infördes för kuratorer 2019. Universitetskanslersämbetet lämnade redan 2017 ett förslag till examensbeskrivning för yrkesexamen för

kuratorer inom hälso- och sjukvården och strax därefter påbörjades arbetet med att utforma kursplaner och att söka efter adekvat litteratur för avancerad nivå vilket har visat sig vara en utmaning speciellt i förhållande till yrkesrollen.

Kurator inom hälso- och sjukvård publicerades i sin tredje upplaga ungefär samtidigt med införandet av legitimation, 2019, vilket naturligtvis var positivt då det innebar att det fanns tillgång till en förhållandevis uppdaterad bok om yrkesrollen. Samtidigt var det delvis beklagansvärt då boken, om utgiven något år senare, hade kunnat spegla och kanske problematisera de krav som genom den nya examen och införandet av legitimation ställs på framtida hälso- och sjukvårdskuratorer. Förhoppningsvis finns dessa tankar med inför en framtida revidering av boken och att den nya yrkestiteln, hälso- och sjukvårdskurator, får ta sin självklara plats i beskrivningen av inte enbart det psykosociala arbetet utan även det sociala arbetet i linje med yrkesroll och legitimation.

Hur väl svarar då boken i den nuvarande utformningen mot de krav som fastställts av examensmålen? För utbildningen handlar det om fördjupade kunskaper om sociala faktorer och konsekvenser för hälsa, ohälsa, sjukdom och trauman på såväl samhälls-, grupp- som individnivå; om organiseringen av hälso- och sjukvård; om den rättsliga och juridiska regleringen vad gäller hälso- och sjukvård samt om färdigheter och metoder i mötet med människor, patienter, nätverk och andra yrkesverksamma. I boken återfinns allt detta i mer eller mindre fördjupad form och i det inledande kapitel om det juridiska sammanhanget görs en gedigen genomgång av aktuella lagar, föreskrifter och förordningar samt sjukvårdens organisation. Därefter, i de två följande kapitlen, exemplifieras arbetet inom olika kliniska områden som kan vara särskiljande i uppdrag och innehåll. Dock hålls detta uppdrag, kuratorns professionella identitet, samman genom beskrivningar av olika modeller; modell för utredning, modell för psykosocial behandling, modell för åtgärd. Det skulle även kunna uttryckas som att det oavsett den sjukdom eller tillstånd som patienterna befinner sig i och som genererar olika bedömningar och åtgärder så återfinns en kärna genom vilken kuratorn kan identifieras i sitt arbete. Det centrala är, såsom beskrivet i boken, praktiska åtgärder som inkluderar information och rådgivning samt samtal som stöd och verktyg för förändring. Dessa för kuratorer gemensamma uppgifter vilar på en tvärvetenskaplig disciplin med förankring framför allt inom samhällsvetenskap och beteendevetenskap och ett kapitel presenterar sex betydelsefulla teorier för kuratorns arbete. Dessa teorier ramas in och begripliggörs av patientfall vilket skapar en förståelse för hur teori kan vara ett stöd i arbetet med patienter. Det skulle självklart vara önskvärt med ytterligare fördjupning och fler signifikanta teorier utöver de sex som nämns, kanske hopp, resiliens, existentialism, men författarna är medvetna om begränsningen och hänvisar läsaren vidare till specifik litteratur om teori.

Bokens avslutande kapitel ger ett flertal ingående exempel på hur kuratorn kartlägger, bedömer och intervenserar i arbetet med patienter och ger läsaren en bild av de två olika perspektiv som presenterats tidigare i boken: att sjukdom kan få psykosociala konsekvenser och att en svår psykosocial situation kan ge upphov till sjukdomssymptom. Detta ligger helt i linje med en ny arbetsmetod inom hälso- och sjukvård, social prescribing, en metod inte helt främmande för kuratorer som arbetat utifrån detta koncept i cirka 100 år. Metoden kan enklast beskrivas genom att citera Public Health England *“Recognising that people’s health is determined primarily by a range of social, economic and environmental factors, social prescribing seeks to address people’s needs in a holistic way. It also aims to support individuals to take greater control of their own health.”*

Vad är syftet med boken och uppnås detta? Bokens breda grepp om kuratorns arbetsområde är både en styrka och en svaghet. Styrkan är att kuratorsarbetet presenteras i sitt sammanhang av lagstiftning och organisation, de olika perspektiven och arbetsmodeller. De genomgående rikliga och generösa presentationerna av patientfall och det psykosociala arbetet inom respektive fall ger ett bra underlag för konkret förståelse och kan vara till stor glädje för utbildningar. Bredden är också svagheten med boken med avsaknad av fördjupning och att en del av det arbete som bedrivs idag inte har fått utrymme, uppgifter såsom avlastande samtal, reflektionsmöte, etikrund och barnombud. Konsultation och handledning nämns vid något enstaka tillfälle som man borde, med tanke på den nuvarande utvecklingen, även fått ett större fokus i beskrivningen av kuratorns uppgifter. Det skulle också vara önskvärt om områdena forskning, utveckling och dokumentation fick komma in i boken som en mer självklar del av hälso- och sjukvårdskuratorns arbete.

Boken befinner sig naturligtvis även i ett annat sammanhang som ligger utanför, eller runt om, hälso- och sjukvårdsprogrammet. Den vänder sig till kollegor som redan är verksamma inom hälso- och sjukvården utifrån den ursprungliga idén bakom bokens tillblivande, att få veta mer om kollegors arbetsområden, och den riktar sig även till studenter på grundutbildningar såsom socionom- och vårdutbildningar.

*Marianne Larsson Lindahl
Universitetslektor
Socialhögskolan, Lunds universitet
marianne.larsson_lindahl@soch.lu.se*